

Кирилюк Алла Володимирівна
к.ю.н., доцент,
доцент кафедри права інтелектуальної
власності та патентної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОСВІД США У СФЕРІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Виникнення та розвиток мережі Інтернет посприяло різкому розширенню інформаційних можливостей особистості і суспільства. Разом з тим впровадження передових інформаційних технологій породжує безліч проблем. З одного боку, чим більше в мережі Інтернет публікується різного роду творів, тим краще, бо технології дають можливість представляти необхідний об'єкт великій кількості користувачів. Однак дуже часто при публікації або розміщенні ти чи інших об'єктів в мережі Інтернет порушуються авторські права. Правопорушення авторських прав в мережі Інтернет можна розділити на дві групи: перетворення творів в електронну версію і подальше розміщення на сайті мережі Інтернет без згоди автора; копіювання матеріалів сайту для подальшого розповсюдження в реальному світі або розміщення на іншому сайті без відома або згоди автора матеріалів [1, с. 69]. В зв'язку з цим питання правового захисту авторських прав є доволі актуальним. Одним із найбільш значних актів, ухвалених на міжнародному рівні для захисту прав інтелектуальної власності досі лишається Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [2, с. 25].

Цей акт охоплює охорону таких об'єктів авторського права як книги, брошури та інші письмові твори, лекції, звертання, проповіді та інші подібного роду твори, драматичні і музично-драматичні твори тощо. Конвенція встановлює стандартний період охорони майнових авторських прав та врегульовує випадки опублікування певних творів під псевдонімом,

створення перекладів, аранжування, оформлень тощо.

Наступним важливим актом, який певною мірою визначив напрямки розвитку авторського права в світі, стала Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року. У цьому акті міститься вказівка щодо процедури захисту авторського права та практики добросовісного використання об'єктів авторського права.

Варто також доповнити цей список Договором про авторське право ВОІВ (WIPO Copyright Treaty). На додаток до авторських прав, визнаних Бернською конвенцією, Договір про авторське право також передбачає: право на розподіл; право на оренду (прокат); більш широке право на комунікацію з громадськістю.

Під правом розподілу варто розуміти право санкціонувати надання громадськості оригіналу та копії твору через продаж або іншу передачу права власності. Право на прокат стосується комп'ютерних програм, робіт, втілених у фонограмах, та кінематографічних творів, і полягає у можливості надавати доступ до об'єктів авторських прав за спеціальним графіком у відведених для цього місцях, розподіляючи прибутки від такої діяльності. Право на комунікацію з громадськістю – це право санкціонувати будь-яке інформування громадськості за допомогою дротових чи бездротових засобів, включаючи

«надання громадськості творів таким чином, щоб члени громадськості мали доступ до твору в тому місці і в той час, які індивідуально обрані ними». Цитована норма охоплює, зокрема, інтерактивне спілкування через Інтернет.

Незважаючи на доволі значний обсяг законодавств у сфері прав інтелектуальної власності, варто констатувати, що доволі часто його виявляється недостатньо для належного захисту прав та інтересів автора. У переважній більшості випадків мережа Інтернет не обмежується державними кордонами, а послуги надаються провайдерами, які знаходяться «на іншому кінці світу». Провайдери підкорюються, у першу

чергу, законодавству тієї держави, на території якої знаходяться і за законодавством якої зареєстровані.

Саме тому положення переважної більшості національних та регіональних актів про захист авторських прав у цифрову епоху визнають і враховують норми законодавства США, адже саме цей правопорядок поширюється на переважну більшість доменних зон та Інтернет-платформ. Відтак, слід вважати, що

основним актом, який встановлює правила захисту авторських прав у мережі, є закон США «Про авторське право в цифрову епоху» (Digital Millennium Copyright Act – DMCA), а саме тому його положення потребують, на нашу думку, особливої уваги. DMCA – найбільш прогресивний закон, прийнятий з метою впорядкування правового регулювання використання цифрової мережі, що доповнює законодавство США в області авторського права, враховуючи сучасні технічні досягнення у сфері копіювання та розповсюдження інформації. В даному правовому акті міститься важливе положення про обмеження відповідальності за порушення авторського права. Згідно зі ст. 202 DMCA, охороні підлягають всі об'єкти авторського права, які знаходяться в мережі Інтернет. Але будь-яка особа звільняється від відповідальності за порушення авторського права в силу того, що вона не знала про порушення. В цьому законі передбачається повідомлення порушника будь-яким з трьох способів: листом, телеграмою або за допомогою електронної пошти. І тільки, якщо в розумний строк одержувач попередження не видалить об'єкт авторського права, до нього можуть бути застосовані заходи відповідальності за порушення. Для видалення з мережі об'єкта авторського права залучається провайдер [2]. Дане положення, є дуже важливим в силу того, що порушення авторських прав в мережі Інтернет може відбуватися і при необізнаності суб'єктів правопорушення щодо інститутів авторського права, а також меж вільного використання його об'єктів. Також важливо відзначити, що Законом «Про захист авторських прав в цифрову епоху» охорона в більшій

мірі надається тільки оригінальним творам, в той час як твори розміщені в мережі Інтернет, як правило є копією або частиною оригінального твору. За порушення відносно оригіналу твору передбачається кримінальна відповідальність (поширення піратських копій фільмів, зроблених до офіційної прем'єри), в той час як за розповсюдження копій інформації, що захищається авторським правом передбачається лише стягнення недоотриманої вигоди [3].

Варто відзначити, що він стосується не тільки безпосереднього порушення авторських прав шляхом копіювання контенту, але й виробництва та розповсюдження технологій, що дозволяють обходити технічні засоби захисту авторських прав (до неможливості добросовісного використання) [4, с. 21]. Таке розмежування стає зрозумілим, коли поглянути на юридичні

наслідки дій щодо обходу, виготовлення та продажу пристроїв для обходу, які досить суттєво різняться. Наприклад, забороняються дії щодо обходу лише тих технічних засобів захисту, які застерігають недозволений доступ до творів. Самі дії щодо обходу для захисту від копіювання не забороняються. Щодо виробництва, продажу чи ввозу технологій і послуг, призначених для обходу, то вони заборонені як щодо технічних засобів, які застерігають несанкціонований доступ, так і щодо тих, які застерігають несанкціоноване копіювання [5, с. 28].

Відтак, у США перелік об'єктів, які підпадають під захист авторського права, визначається § 2 Розділу 17 Кодексу Сполучених Штатів. У цьому переліку є такі об'єкти авторських прав, на які можливо здійснити посягання за допомогою мережі інтернет: літературні твори; музичні твори, включаючи будь-які супровідні слова; драматичні твори, включаючи будь-яку супровідну музику; живописні, графічні та скульптурні твори; кіно та інші аудіовізуальні твори; звукозаписи.

З огляду на те, що сукупна аудиторія великих соціальних мереж вже давно перетнула цифру в кілька

мільярдів осіб, вбачається, що умови угод, на які погоджується користувач, приєднуючись до соціальної мережі, теж є цікавим об'єктом для вивчення. Аналізуючи умови укладення цих договорів (користувацьких угод) можна зауважити, що вони укладаються без внесення змін до тексту користувачами, які або погоджуються на такі умови, або ні. Маємо справу з класичними публічним договором приєднання.

Актуальність і проблемність захисту об'єктів авторського права в мережі зростає із зростанням кількості користувачів Інтернету. В наш час з розвитком новітніх технологій застосування відомих режимів правової охорони авторських прав викликає питання. Наведений перелік об'єктів авторського права, що курсують в Інтернеті не є вичерпним. Деякі твори просто фізично не пристосовані для перебування в мережі. З розвитком нових способів відтворення їх в цифровій формі, кількість такої «Інтернет – творчості» буде збільшуватися.

По-перше, наразі вже цілком можна говорити про наявність принаймні чотирьох рівнів регулювання авторських прав у мережі Інтернет. Крім традиційних міжнародного та національного рівня сформувались регіональний рівень

(завдяки законодавству Європейського Союзу) та умовно

«договірний» рівень (через користувацькі угоди, на умови яких погоджується кожен, хто приєднується до соціальних мереж та великих он-лайнних сервісів).

На кожному з цих рівнів було внесено чималу кількість змін та доповнень до законодавства, пов'язаних з появою мережі Інтернет. Нові положення покликані врахувати нову реальність, в якій об'єкти авторського права вільно переміщуються мережею, не зустрічаючи на своєму шляху перешкод у вигляді державних кордонів. У той же час, на особливу увагу заслуговує законодавство США, що передбачає компромісний варіант захисту авторських прав в мережі Інтернет, за яким захист проводиться без порушення прав на копіювання, передачу, обмін та

отримання інформації. Причому американське законодавство у разі виявлення факту незаконного розповсюдження об'єктів авторського права, намагається ліквідувати порушення, сприяючи особі, яка могла не навмисно (не знаючи, що такі дії заборонені) йому посприяти. Останнє положення є доволі актуальним в силу того, що порушення авторських прав в мережі Інтернет може здійснюватися і при необізнаності суб'єктів правопорушення відносно інститутів авторського права, а також меж вільного використання його об'єктів. Все це пов'язано з тим, що переважна більшість великих ІТ-компаній локалізуються саме на території цієї держави.

Варто врахувати також, що ДМСА вже фактично діє на переважну більшість українських користувачів мережі – адже вони погоджуються на умови користування, укладені відповідно до права США, приєднуючись до таких сервісів.

По-друге, законодавство нарешті було доповнене нормами, які визначають порядок захисту авторських прав у мережі Інтернет. Для провайдерів передбачено так звану «безпечну гавань», яка дозволяє їм, у разі оперативної реакції на скаргу, не нести відповідальності за дії своїх користувачів, які розмістили об'єкти авторських прав, не маючи на те відповідної згоди. Недоліком такої процедури вважаємо обов'язковість участі адвоката, що робить захист своїх авторських прав недоступним для багатьох користувачів.

Таким чином, вітчизняному законодавцю слід звернути увагу на досвід колег із США при адаптації законодавства до стандартів Європейського Союзу, відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС.

Джерела:

1. Паферова О. К. К вопросу о квалификации отдельных нарушений авторского права в сети Интернет / О. К. Паферова // БНПИ. Юридический мир. 2007. № 1. С. 69–72.
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: Паризький Акт від 24.08.1971 № 995_051 (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата

звернення: 08.11.2020).

3. Власенко А. В. Охрана объектов авторского права в сети Интернет в зарубежных странах и Российской Федерации. 2009. URL: <http://education.law-books.ru/shop/1-5-10-20.doc>. – Дата доступа: 08.11.2020.
4. Люка А. Уніфікація режиму охорони авторського права і суміжних прав у рамках Європейського Союзу. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: у 2-х кн. / За ред. А. С. Довгерта. Кн. 2 : Виступи, статті європейських спеціалістів / Уклад. В. С. Дроб'язко. К. : Видавн. Дім «Ін Юре», 2001. 460 с.
5. Святоцький О. Д. Захист прав інтелектуальної власності: досвід Сполучених Штатів Америки / за заг. ред. О. Д. Святоцького. – К., 2003.